

Nina Perger

**Raewyn Connell: Moškosti. Ljubljana: Krtina, 2012.
422 strani, (ISBN 978-961-260-057-0), 30 EUR**

Delo *Moškosti* odlično zapolnjuje manko akademskega ukvarjanja z moškostjo oziroma moškostmi in opozarja na dosednji spregled tovrstne tematike, tudi zaradi osredotočenja na ženskost oziroma ženski spol, ki se je v družboslovju oziroma znanosti kazal kot tisti spol, ki ga je treba dodatno definirati, razčlenjevati, medtem ko je moški spol, moškost kot objekt znanstvenega preučevanja do nedavnega pravzaprav deloval v ozadju, tiho potrjujoč idejo, da je moški subjekt oziroma moškost tisto univerzalno, kjer je preizpraševanje in analiziranje vedno že odveč, znanost pa je pri spregledu pomembnega elementa odnosov med spoloma očitno maskulinizirana in kot taka kompromitirana.

Avtorica Raewyn Connell, ki se je sicer rodila kot moški, zdaj pa se opredeljuje kot transgender ženska, v svojem delu izpostavlja in analizira omenjeni spregledani element odnosov med spoloma in poudarja, da spola samega na sebi pravzaprav ni mogoče misliti, saj obstaja le relacijsko, v in skozi družbeno konstruirane ter izpostavljene razlike, utemeljene na lažni podlagi deterministične biološke znanosti, a slednja služi le kot instrument legitimizacije spolne stereotipizacije in prek tega spolne neenakopravnosti: »poimenovanja spolov, pravico do razlage si lastijo različni diskurzi in sistemi znanja« (str. 29), ki temeljijo na izkušnjah vodilnih družbenih skupin, kamor se v globalnem redu uvršča tudi tako imenovana nova »hegemon« moškost, tj. transnacionalna poslovna elita, pri tem pa je treba izpostaviti, da »moški, ki imajo največje koristi, in moški, ki največ plačujejo, niso nujno isti« (str. 330). V tem kontekstu lahko izpeljemo relacije znotraj moškosti, kjer avtorica ločuje med že omenjeno hegemono in soudeleženo moškostjo (slednja uživa vse privilegije in koristi hegemono pozicije, a ni neposredno udeležena v konfliktnih momentih kot produktih obrambe inherentno nestabilne in ogrožene hegemono pozicije) ter moškostmi, izpeljanimi iz nezmožnosti doseganja kriterijev hegemono moškosti, torej podrejene in marginalizirane.

V drugem delu besedila avtorica predstavi štiri študije dinamik moškosti na podlagi primerov življenjskih zgodb, od moškosti delavskega razreda, protestne moškosti, za katero je v kontekstu revščine značilna predelava motivov hegemono moškosti v kontekstu omejenih resursov za zadostitev kriterijev hegemono pozicije, ter obremenjenosti z izkušnjami nasilja, obvezami k vračanju le-tega ter z obvezo k heteroseksualnosti; do reformiranih moškosti, za katere so značilna »bližnja srečanja z žensko močjo v času osebne izgradnje« (str. 75), kar spodkoplje patriarhalne konvencije. Dodatna značilnost reformirane moškosti je tudi poudarek na osebni rasti, obremenjeni z motivom odpovedovanja privilegijem, ki pritičejo hegemoni moškosti, in strahom pred izgubo osebne strukture. Avtorica nadaljuje z analizo podrejene in marginalizirane gejevске moškosti, ki služi kot instrument zamejevanja, negativni pol definiranja hegemono moškosti, ter z »možmi razuma«, torej s soudeleženo in hegemono moškostjo, utemeljeno na ideji utelešanja razuma in poosebljanja interesov celotne družbe.

V pozicijah podrejenih moškosti z vidika hegemono pozicije najbolj izstopa gejevška moškost zaradi lastne – homoseksualne – libidinalne investicije oziroma emocionalne navezanosti, ki jo avtorica konceptualizira kot eno izmed dimenzij kompleksne strukture spola, skupaj z razmerjem moči in produkcijskimi razmerji: gejevška moškost predstavlja v javnem prostoru že stabilizirano alternativo, ki subvertira hegemono moškost na točki libidinalne investicije, torej na povezavi med moško dominantnostjo in heteroseksualnostjo, ne predstavlja pa odkritega izziva spolnemu redu kot takemu, predvsem zaradi odsotnosti povezave s feminizmom. Gejevška moškost sama na sebi torej lomi koncept (moškega) spola zgolj v eni točki, s spolno usmerjenostjo, ne izvede pa nujno preboja tudi v ostalih dimenzijah razmerja moči in produkcijskih razmerij. Na mestu

govora o utopijah in potencialnih praksah za transformiranje obstoječega spolnega reda je treba spol zaobjeti koherentno, na vseh ravneh in presečiščih različnih družbenih struktur, pri čemer se kot najbolj obetajoča transformativna sila kaže protiseksistična politika, ki se manifestira v konkretnem delovanju individuumov, katerega prakse so v vsakdanjem življenju – kot poudarja avtorica z naslonitvijo na koncept Kosika – vedno ontoformativne, največja težava, ki se kaže v kontekstu protiseksističnih projektov, pa je odsotnost množične moške udeležbe in podpore, ki lahko na podlagi relacijskih zanimanj potencialno izpodrine specifične interese dominantne družbene skupine, čeravno so protiseksistični projekti z moško udeležbo pogosto dvojno izpodrinjeni, njihovo delovanje pa delegitimizirano s strani feminizma na eni in hegemonov moškosti na drugi strani. S tega vidika je – kot poudari avtorica – pomembno interseksijsko povezovanje, politika koalicij oziroma politika zaveznitva, politika čistih možnosti, ki presega politiko spolov in specifične interese, pri tem pa je glavni strateški problem politike zaveznitva, »kako generirati prakse, ki se bodo kopičile v smeri transformacije celotne strukture« (str. 317). Pomembno je izpostaviti vlogo moških pri transformiranju obstoječega spolnega reda in drugih struktur, temelječih na neenakosti oziroma odnosih dominantnosti – podrejenosti, ob tem pa ne smemo spregledati tudi nujno potrebnih sprememb, ki bodo posegale v vsakdanje življenje žensk: za politiko čistih možnosti je treba nasloviti tudi moškost, vsebovano v osebnostih in konkretnem življenju žensk, ki s svojimi – ontoformativnimi – praksami, podrejenimi dominantnemu diskurzu nepremostljivih spolnih razlik, pravzaprav reproducirajo lasten podrejeni položaj. Ženske so torej ravno tako nosilke moškosti, slednjo reproducirajo s svojimi vsakokratnimi udeležbami v maskuliniziranih institucijah in praksah.

Ko je govor o gibanjih in njihovih potencialih, je treba poudariti, da sama zavrnitev obstoječega sistema ni dovolj; treba je storiti korak naprej in misliti alternative, spremembo stališč je treba prevajati v prakso. Patriarhalna organizacija postaja vse bolj nestabilna in prisiljena v lasten zagovor ter opravičevanje pod vplivom kriznih tendenc, ki jih je treba intenzivirati, in na podlagi tega stremeti h kompleksni enakosti, ki pogojuje pristne prakse raznolikosti in razvijanja človeških potencialov. Prvi pogoj doseganja tega je v preseganju vmesnega polja »sivine«, na eni strani zamejene s feminističnimi in protiseksističnimi gibanji ter hegemonov moškostjo s specifičnimi interesi po ohranitvi lastne dominantnosti na drugi strani, torej tisto polje sivine, ki svojih telesnih in drugih praks družbenega delovanja ne podvrže kritični refleksivnosti zaradi apolitiziranosti in pasiviziranosti na področju spola, ne pa nujno tudi na ostalih področjih družbenopolitične aktivnosti – iz tovrstnega aspekta izhaja povsem legitimna spodbuda avtorice k politikam zaveznitva z osnovno idejo »ne izbrisati, ampak na novo sestaviti kulturne elemente spola« (str. 312) in s pričakovanim oziroma zelenim rezultatom nekakšnega spolnega multikulturalizma; slednjega pa ne moremo doseči z medsebojno segregiranimi, nepovezanimi in nesolidarnimi gibanji.

Prevod dela – pomemben prispevek k slovenskemu družboslovnemu kontekstu, v katerem se tema odnosov med spoloma v večji meri obravnava nepopolno in enodimenzionalno, s pomenljivim molkom o subjektih moškega spola in moškostih – je nujno branje za vse posameznice in posameznike, ki so se oziroma se ukvarjajo z vprašanjem odnosov med spoloma in so ga do sedaj mislili le kot ženski spol.